

ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ՈՐՏԵՂ ԵՆ ՄԵՌԵԼՆԵՐԸ (ՇԵՈՒ/ԴՃՈՂՔ, ԳԵՀԵՆ, ՏԱՐՏԱՐՈՍ)
SPECIAL TOPIC: WHERE ARE THE DEAD? (SHEOL/HADES, GEHENNA, TARTARUS)

I. Հին Կտակարան

Ա. Բոլոր մարդիկ գնում են *Sheol* (համանման արմատներ գոյություն չունեն և ստուգաբանությունն անհայտ է, BDB 982, KB 1368), որը մահվան կամ գերեզմանի վերաբերյալ խոսելիս մի արտահայտվելու կերպ է, հիմնականում Իմաստասիրական Գրքերում և Եսայի մարգարեությունում: ՀԿ-ում այն սովորաբար, գիտակից, սակայն ուրախությունից զուրկ կյանք է (տես՝ Հոր 10:21-22, 38:17):

Բ. *Sheol* բնութագրվում է՝

1. կապված Աստծո դատաստանի հետ (կրակ), 2 Օր.32:22
2. դարպասներով բանտ, Հոր 38:17, Սաղմ.9:13, 107:18
3. մի երկիր, որտեղից չեն վերադառնում, Հոր 7:9 (մահվան արքայերեն անունը)
4. խավարի երկիր՝ թագավորություն, Հոր 10:21-22, 17:13, 18:18
5. լռության վայր, Սաղմ. 28:1, 31:17, 94:17, 115:17, Ես. 47:5
6. կապված պատժի հետ նույնիսկ նախքան Դատաստանի Օրը, Սաղմ.18:4-5
7. կապված *Abaddon* (կործանման . տես՝ ՀԱՏՈՒԿ ԹԵՄԱ. ԱԲԱԴՂՈՆ... ԱՊՈԼԼԻՈՆ) հետ, որտեղ Աստված նույնպես ներկա է, Հոր 26:6, Սաղմ.139:8, Ամովս 9:2
8. կապված «Գուրի» (գերեզման) հետ, Սաղմ.16:10, Ես.14:15, Եզեկ.31:15-17
9. ամբարիշտները ողջ-ողջ իջնում են *Sheol*, Թվոց 16:30,33, Հոր 7:9, Սաղմ.55:15
10. հաճախ մարմնավորվում է որպես մեծ երախ ու ենցող կենդանի, Թվոց 16:30, Առ. 1:12, Եսայի 5:14, Ամբ.2:5
11. այդ վայրի մարդիկ կոչվում են Ռեփայիմներ՝ *Repha'im* (այսինքն՝ «մեռյալների հոգիներ»), Հոր 26:5, Առ. 2:18, 21:16, 26:14, Ես. 14:9-11
12. այնուհանդերձ ՅԱՀՎԵՆ ներկա է նույնիսկ այստեղ, Հոր 26:6, Սաղմ. 139:8, Առ. 15:11

II. Նոր Կտակարան

Ա. Եբրայերենից *Sheol* թարգմանվում է հունարեն որպես *Hades* (աներևույթ աշխարհ)

Բ. *Hades /դժոճ/* հատկանիշները (շատ նման է *Շեոլին*)՝

1. վերաբերում է մահվանը, Մատթ.16:18
2. կապ ունի մահվան հետ, Հայտն.1:18, 6:8, 20:13-14
3. հաճախ համանման է մշտական պատժատեղին (*Gehenna*), Մատթ.11:23 (ՀԿ մեջբերում), Ղուկ.10:15, 16:23-24
4. հաճախ համազոր է գերեզմանին, Ղուկ.16:23

Գ. Հավանաբար բաժանված (ոսբրիներ)

1. արդար մասը կոչվում է դրախտ (իրականում երկնքի համար մեկ այլ բառ, տես՝ 2 Կորնթ.12:4, Հայտն.2:7), Ղուկ.23:43
2. ամբարիշտ մասը կոչվում է *Tartarus/տարտարոս*, 2 Պետ.2:4, որը հանդիսանում է չար հրեշտակների պահման վայրը (տես՝ Ծննդոց 6, 1 Եսովք): Այն համադրվում է *Abyss* հետ՝ Ղուկ.8:31, Հռոմ. 10:7, Հայտ. 9:1-2,11, 11:7, 17:18, 20:1,3

Դ. *Gehenna/ գեհեն*

1. Արտացոլում է ՀԿ-ի հետևյալ արտահայտությունը. «Հիննոմի որդիների հարթավայրը» (Երուսաղեմի հարավում): Դա այն տեղն էր, որտեղ փյունիկեցիների կրակի աստծուն՝ *Molech* (Մողոքը, BDB 574, KB 591) երկրպագում էին մանկան զոհաբերությամբ (տես՝ 4 Թագ.16:3, 21:6, 2 Մնաց.28:3, 33:6), որն արգելված էր ըստ Ղևտ.18:21, 20:2-5:

2. Երեմիան փոխեց այն հեթանոսական պաշտամունքի վայրից ՅԱՀՎԵԻ դատաստանատեղի (տես՝ Երեմ.7:32, 19:6-7): Այն դարձավ կրակե, հավիտենական դատաստանի վայրը 1 Ենովք 90:26-27 և Սիր.1:103
3. Հիսուսի օրոք հրեաներն իրենց նախահայրերի հեթանոսական երկրպագության մեջ մանկան գոհաբերության մեջ մասնակցություն ունենալուց այնքան ահաբեկված էին, որ այս վայրը նրանք դարձրեցին Երուսաղեմի համար որպես աղբանոց: Հավիտենական դատաստանին վերաբերող Հիսուսի տված փոխաբերություններից շատերը ծագում են այս աղբավայրից (կրակ, ծուխ, որդեր, զարշահոտություն, տես՝ Մարկ.9:44,46): *Gehenna* (Գեհենն) տերմինը օգտագործվել է միայն Հիսուսի կողմից (բացառությամբ Հակ.3:6):
4. Հիսուսի կողմից *Gehenna* բառի կիրառությունը.
  - ա. կրակ, Մատթ.5:22, 18:9, Մարկ.9:43
  - բ. մշտապես, Մարկ.9:48 (Մատթ.25:46)
  - գ. կորստյան վայր (թե՛ հոգու և թե՛ մարմնի), Մատթ.10:28
  - դ. *Sheol*-ին համարժեք, Մատթ.5:29-30, 18:9
  - ե. ամբարշտին բնութագրում է որպես «դժողո՞րհ որդի» Մատթ.23:15
  - զ. դատավճռի վախճանը, Մատթ.23:33, Ղուկ.12:5
  - է. *Գեհեննի* գաղափարը համարժեք է երկրորդ մահվանը (տես՝ Հայտն.2:11, 20:6,14) կամ կրակե լճին (տես՝ Մատթ.13:42,50, Հայտն.19:20, 20:10,14-15, 21:8). Հնարավոր է, որ կրակե լիճը դառնա մարդկանց (*Sheol*-ից) և չար հեշտակների (*Tartarus* /*Տարտարոս*/, 2 Պետ.2:4, Հուդա հ. 6 կամ անդունդը, տես՝ Ղուկ.8:31, Հայտն.9:1-11, 20:1,3) համար հավերժական բնակավայր:
  - ը. այն նախատեսված չէր մարդկանց համար, այլ Սատանայի և իր հրեշտակների, Մատթ.25:41

Ե. Հնարավոր է, քանի որ *Շեոլը*, *Դժողո՞րհ* և *Գեհեննը* իրենց նշանակությամբ որոշ չափով համընկնում են, որ.

1. սկզբում բոլոր մարդիկ գնում էին *Շեոլ/Դժողո՞րհ*
2. այնտեղ ունեցած իրենց փորձառությունը (լավ/վատ) սաստկանում է Դատաստանի Օրվանից հետո, սակայն ամբարիշտների վայրը նույնն է մնում (այդ իսկ պատճառով KJV տարբերակը *hades* (գերեզման) բառը թարգմանում է որպես *gehenna* (դժողո՞րհ))
3. միակ ՆԿ-յան տեքստը, որը նշում է Դատաստանից առաջ տանջանքը Ղուկաս 16:19-31-ի առակն է (Ղազարոսը և հարուստը): *Sheol*-նկարագրվում է նաև ներկայիս համար մի պատժատեղի (տես՝ 2 Օր.32:22, Սաղմ.18:1-5): Ամեն դեպքում հնարավոր չէ առակի հիման վրա կառուցել վարդապետություն

III. Մահվան և հարության միջև ընկած միջանկյալ վիճակը

Ա. ՆԿ-ը չի սովորեցնում «հոգու անմահության» մասին, որը համարվում է հանդերձյալ կյանքի վերաբերյալ հնուց եկած մի քանի տեսակետներից մեկը:

1. մարդկանց հոգիները գոյություն ունեն իրենց ֆիզիկական կյանքից առաջ
2. մարդկանց հոգիները հավիտենական են ֆիզիկական մահվանից առաջ և հետո
3. հաճախ ֆիզիկական մարմինը դիտարկվում է որպես բանտ և մահը որպես ազատում՝ վերադառնալու նախաձեռնության վիճակին

Բ. ՆԿ-ը ակնարկում է մահվան և հարության միջև ընկած մարմնից հեռու՝ անջատ վիճակ

1. Հիսուսը խոսում է մարմնի և հոգու միջև եղած բաժանման մասին, Մատթ.10:28
2. Հնարավոր է Աբրահամը հիմա մարմին ունի, Մարկ.12:26-27, Ղուկ.16:23
3. Մովսեսը և Եղիան ունեին ֆիզիկական մարմիններ Հիսուսի այլակերպության ժամանակ, Մատթեոս 17
4. Պողոսը հայտարարում է, որ Երկրորդ Գալստյան ժամանակ Քրիստոսի հետ եղող հոգիները առաջինը կհագնեն իրենց նոր մարմինները, 1 Թեսաղ.4:13-18
5. Պողոսը հայտարարում է, որ հավատացյալները ստանում են իրենց նոր հոգևոր մարմինները Հարության Օրը, 1 Կորնթ.15:23,52

6. Պողոսը հայտարարում է, որ հավատացյալները չեն գնում *Hades* /Դժողք, այլ մահվան ժամանակ միանում են Հիսուսին, 2 Կորնթ.5:6,8, Փիլ.1:23: Հիսուսը հաղթեց մահին և արդարին Իր հետ տարավ երկինք, 1 Պետ.3:18-22:

IV. Երկինք

Ա. Այս տերմինը Աստվածաշնչում կիրառվում է երեք իմաստով.

1. երկրից վեր գտնվող մթնոլորտը, Ծննդ.1:1,8, Ես.42:5, 45:18
2. աստղագարդ երկինքը, Ծննդ.1:14, 2 Օր.10:14, Սաղմ.148:4, Եբր.4:14, 7:26
3. Աստծո գահատեղին, 2 Օր.10:14, 3 Թագ.8:27, Սաղմ.148:4, Եփես.4:10, Եբր.9:24 (երրորդ երկինքը, 2 Կորնթ. 12:2)

Բ. Աստվածաշունչը հանդերձյալ կյանքի մասին շատ բան չի հայտնում, հավանաբար նրա համար, որ անկում ապրած մարդկությունը ի զորու չէ, կամ հնարավոր չէ, որ հասկանա (տես՝ 1 Կորնթ.2:9)

Գ. Երկինքը թե՛ վայր է (տես՝ Հովհ.14:2-3) և թե՛ անձնավորություն (տես՝ 2 Կորնթ.5:6,8): Երկինքը կարող է լինել վերականգնված Եդեմի պարտեզը (Ծննդոց 1-2, Հայտնություն 21-22): Երկիրը մաքրվելու է և վերականգնվելու (տես՝ Գործք 3:21, Հռոմ.8:21, 2 Պետ.3:10): Աստծո պատկերը (Ծննդ.1:26-27) վերականգնված է Քրիստոսում: Այժմ կրկին հնարավոր է Եդեմի Պարտեզում տիրող մտերմիկ փոխհարաբերությունը:

Սակայն սա կարող է լինել փոխաբերական իմաստով (երկինքը որպես Հայտն.21:9-27-ի հսկայական, քառակուսի քաղաքը) և ոչ թե բառացի նշանակությամբ: 1 Կորնթացիների 15 գլուխը նկարագրում է ֆիզիկական և հոգևոր մարմինների տարբերությունը որպես հասուն բույսի սերմ: Կրկին, 1 Կորնթ.2:9 (մի մեջբերում Ես.64:4 և 65:17-ից) հրաշալի մի խոստում և հույս է: Ես գիտեմ, որ երբ տեսնենք Նրան, Նրա պես կլինենք (տես՝ 1 Հովհ.3:2):

V. Օգտակար աղբյուրներ.

Ա. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter* (Ուիլյամ Հենրիկսեն, *Աստվածաշունչը Հանդերձյալ Կյանքի Վերաբերյալ*)

Բ. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door* (Մորիս Ռոլինգս, *Մահվան Դռնից Այն Կողմ*)